

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ АЛН УКРАЇНИ

На правах рукопису

ЯКОВЕНКО ВАЛЕРІЙ СЕМЕНОВИЧ

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ
В ПРИШКІЛЬНОМУ ІНТЕРНАТІ

13.00.01 - теорія та історія педагогіки

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т
дисертації на здобуття
наукового ступеня кандидата
педагогічних наук

Київ - 1993

00810666 (R)

AB 28.254

Робота виконана в Інституті педагогіки АПН України.
Наукові керівники: доктор педагогічних наук, професор
Кобзар В.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Слюсаренко В.Г.
Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Галузинський В.М.,
кандидат педагогічних наук
Чугасівський В.Г.
Провідна установа: Миколаївський державний педагогічний
інститут ім. В.Г. Велінського.

Захист відбудеться "12" червня 1993 р.
о 15 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д ІІЗ І5.01
в Інституті педагогіки АПН України за адресою:
252601, м. Київ, Трьохсвятительська, 8.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці
інституту педагогіки АПН України.

Автореферат розіслано "5" червня 1993 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

М.П. ЛЕГКИЙ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

А к т у а л ь н і с т ь проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства помітно зростає значення сільської школи. В Україні тепер функціонує понад 15 тис. сільських загальноосвітніх шкіл. Характер розселення в республіці, а також руйнівна для сільських шкіл політика "неперспективних" сіл призвели до того, що нині практично в кожному другому селі відсутні загальноосвітні школи. Політика останніх десятиліть у галузі освіти негативно позначилася на структурі шкільної мережі та відповідності її до потреб сільського населення. Соціальні зміни сучасного етапу будівництва незалежної держави вимагають переосмислення усталених підходів до визначення завдань сільських шкіл, які повинні забезпечити створення соціального і культурного середовища для різнобічного розвитку особистості дитини. Значний вклад у розв'язання цих проблем вносять пришкільні інтернати.

В умовах існування переважної більшості малокомплектних сільських шкіл відкриття навчальних закладів типу ліцеїв, гімназій, коледжів без пришкільного інтернату взагалі стає неможливим. Саме з цієї причини пришкільні інтернати інтенсивно розвиваються, а створення їх найбільш раціональної мережі, зміцнення навчально-матеріальної бази стає для базових сільських шкіл першорядною проблемою.

Система роботи пришкільного інтернату передбачає створення організаційно-педагогічних умов, які дали б змогу кожній дитині одержати повноцінні знання, сприяли розширенню загального кругозору, всебічному розвитку і формуванню моральних якостей.

Основне призначення пришкільного інтернату полягає в тому, щоб, надавши можливість щоденно відвідувати школу учням із віддалених від неї сіл, організувати навчально-виховний процес таким чином, щоб він сприяв всебічному розвитку особистості учня, прищеплював їм навички самообслуговування та культури поведінки. В ідеалі пришкільний інтернат повинен стати для кожного школяра другою домівкою, де створено умови

для занять і проведення дозвілля, де постійно турбуються про вихованців чуйні й уважні вихователі, вчителі, обслуговуючий персонал.

Проблеми, близькі до теми нашого дослідження, вивчало багато вчених. Так, вплив середовища і конкретних умов життя на формування особистості розкрито у працях Л.І. Божович, А.М. Вадуби, М.І. Болдирева, Л.І. Євграфової, Б.С. Кобзаря, І.Ф. Харламова та ін.

Окремі питання навчально-виховної роботи в закладах інтернатного типу при школах висвітлено в працях В.Ф. Афанасьєва, Д.Ю. Стельмухова та ін.

Діяльність пришкільних інтернатів частково розкрито також у дисертаціях Б.Я. Гарбарця, І.З. Глікмана, А.Е. Захарової, Л.П. Сальчака, Т.І. Шумакової та ін. У цих дослідженнях в основному відображено окремі види і специфіку діяльності пришкільних інтернатів. Проте на Україні подібні дослідження на основі комплексного підходу майже не проводилися.

Аналіз психолого-педагогічної літератури та матеріалів попередніх досліджень підтвердив актуальність і недостатнє розроблення питань про особливості навчально-виховної роботи у пришкільному інтернаті.

Актуальними ці проблеми стають у світлі практичної реалізації на селі нової концепції "Україна ХХІ століття", яку прийняв І Всеукраїнський з'їзд учителів.

Все це зумовило вибір теми дисертаційного дослідження: "Організація навчально-виховного процесу в пришкільному інтернаті".

Об'єкт дослідження - навчально-виховний процес у пришкільному інтернаті.

Предмет - шляхи, форми і методи удосконалення навчально-виховного процесу у пришкільному інтернаті.

Мета - теоретично довести та експериментально випробувати засоби і методи підвищення ефективності навчально-виховної роботи в пришкільних інтернатах.

Гіпотеза - ми припустили, що ефективність навчально-виховного процесу у пришкільному інтернаті значно зростає, якщо його здійснювати на основі системного підходу

до удосконалення всіх напрямків виховної діяльності, конкретизації мети, завдань, змісту освіти, а також вибір адекватних форм і методів організації позаурочної роботи на основі педагогічної діагностики.

Відповідно до предмета та мети дослідження вирішували такі завдання:

- визначити характер діяльності пришкольного інтернату як специфічного дитячого виховного закладу;
- розробити основні вимоги до організації його роботи;
- розробити й експериментально перевірити рекомендації керівникам шкіл, вихователям, організаторам народної освіти щодо забезпечення організаційно-педагогічних умов діяльності пришкольних інтернатів у сучасних умовах, зокрема щодо реалізації програми Міністерства освіти України "Обдаровані діти".

Методологічну основу досліджень становили положення і розробки сучасної педагогіки, психології, народної педагогіки про завдання і рушійні сили виховного процесу, які зумовлюють інтеграцію педагогічного впливу в певному соціумі, ідеї поєднання національного і загальнолюдського в гуманістичному процесі формування особистості.

Методи дослідження: теоретичні - вивчення психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження; опрацювання й аналіз соціальної, економічної та філософської літератури з метою вивчення стану проблеми в науці і визначення концептуальної основи дослідження; ретроспективний аналіз педагогічного досвіду в пришкольних інтернатах; емпіричні - масові анкетування, опитування, індивідуальні та групові співбесіди, спостереження: педагогічний експеримент, методи статистичного опрацювання даних тощо, мета яких перевірка гіпотези дослідження та виявлення умов, які сприяють узгодженості мети і результатів виховання в пришкольному інтернаті.

Дослідження проводили в декілька етапів.

На першому етапі дослідження /1984-1986 рр./ вивчали літературні джерела з визначеної теми, визначали базу, гіпотезу

дослідження, об'єкт, предмет, мету, завдання. Було розроблено програму і методику дослідження, проведено констатуючий експеримент, розроблено методику визначення рівня моральної вихованості учнів.

На другому етапі /1986-1989 рр./ проводили дослідно-експериментальну роботу в пришкольніх інтернатах України за участю вчителів, медичних працівників. Впроваджували розроблені рекомендації, які забезпечували позитивний вплив виховної роботи на всебічний розвиток особи.

На третьому етапі /1989-1993 рр./ вивчали ефективність діяльності пришкольніх інтернатів з всебічного розвитку, морального виховання учнів, уточнювали дані, одержані в ході дослідницької роботи. Сформульовано висновки і зроблено узагальнення, проведено літературне опрацювання результатів дослідження.

Наукова новизна і теоретична значущість полягає в тому, що теоретично обґрунтовано і практично перевірено зміст, форми і методи діяльності пришкольніх інтернатів, виявленні педагогічні і організаційні прийоми, побутові умови та режим, які дозволяють підвищити ефективність навчально-виховного процесу в специфічних умовах таких закладів.

Практична значущість досліджень полягає в розробці методичних рекомендацій по змісту організаційно-педагогічних основ діяльності пришкольніх інтернатів /вимоги до створення навчально-матеріальної бази, режиму, умов побуту/.

Висновки, положення і рекомендації, розкриті в дисертації, статтях можуть бути використаними в діяльності пришкольніх інтернатів, інститутів удосконалення вчителів, педагогічних вузів і училищ, навчальних закладах нового типу /ліцеї, гімназії/ та ін. Експериментально перевірено теоретичні висновки, що в умовах розбудови системи національної освіти на селі пришкольні інтернати дозволяють навіть при тяжкій економічній кризі посилити в суспільстві соціально-стабілізуючу функцію школи, зберегти або відновити багато сіл, які ще донедавна вважалися "неперспективними", надати сім'ям фермерів можливість

навчати своїх дітей у навчальних закладах надовго з ними не розлучаючись, не зменшуючи тим самим впливу сімейного виховання.

При цьому сам фактор існування сучасного пришкольного інтернату дає дітям певний соціальний захист, що особливо виправдано по відношенню здібних і обдарованих дітей.

Вірогідність висновків дослідження забезпечується використанням комплексу наукових досліджень, які адекватні предмету, цілям і завданням роботи, репрезентативністю дослідницьких результатів експерименту.

На захист виносяться:

- зміст і методика організації навчально-виховного процесу в пришкольному інтернаті, які враховують специфічні умови для індивідуального підходу до вихованців;

- модель організації навчально-виховного процесу в пришкольному інтернаті;

- теоретичне обґрунтування прогнозу розвитку мережі пришкольних інтернатів в умовах розбудови системи національної освіти на селі.

Апробація результатів дослідження здійснювалась у процесі виступів і дискусій на Республіканських конференціях /Київ-1990 р./, Республіканських педагогічних читаннях /Харків-1992 р./, Обласних педагогічних читаннях /Кіровоград, 1989, 1991 рр./, Науково-практичних конференціях Кіровоградського педінституту /Кіровоград, 1993 р./, на засіданні лабораторії виховної роботи в закладах інтернатного типу, школах і групах продовженого дня /інститут педагогіки АПН України, Київ, 1992 р./.

Дисертація складається із вступу, двох глав, підсумків, списку використаної літератури, додатків. В тексті є 6 схем і 6 таблиць.

Основний зміст дисертації:

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано об'єкт, предмет і мету дослідження, розкрито етапи роботи і сформульовано гіпотезу. Крім того, визначено наукову новизну дослідження, його теоретичну і практичну значущість, сформульовано положення, які виносяться на захист, науково-теоретичне і практичне значення дисертації.

У першому розділі розглянуто історичні передумови, зміст і специфіку організації навчально-виховного процесу в пришкольних інтернатах, а також розроблено структуру і

модель діяльності пришкільних інтернатів.

У системі народної освіти пришкільні інтернати, як дитячі виховні заклади, займають особливе місце. Історія виникнення їх пов'язана з періодом ліквідації суцільної неписьменності та боротьби з дитячою злочинністю.

Першими закладами інтернатного типу були школи - комуни і дитячі містечка, поява яких пов'язана з пошуком нових форм суспільного виховання і навчання дітей. Це був своєрідний соціальний експеримент, що давав змогу перевірити на практиці теоретичні положення про нову школу.

Спочатку школи - комуни і дитячі містечка об'єднували безпритульних дітей і підлітків, які потребували матеріальної допомоги. Ці заклади виникали в різних регіонах країни. Їх можна вважати попередниками пришкільних інтернатів.

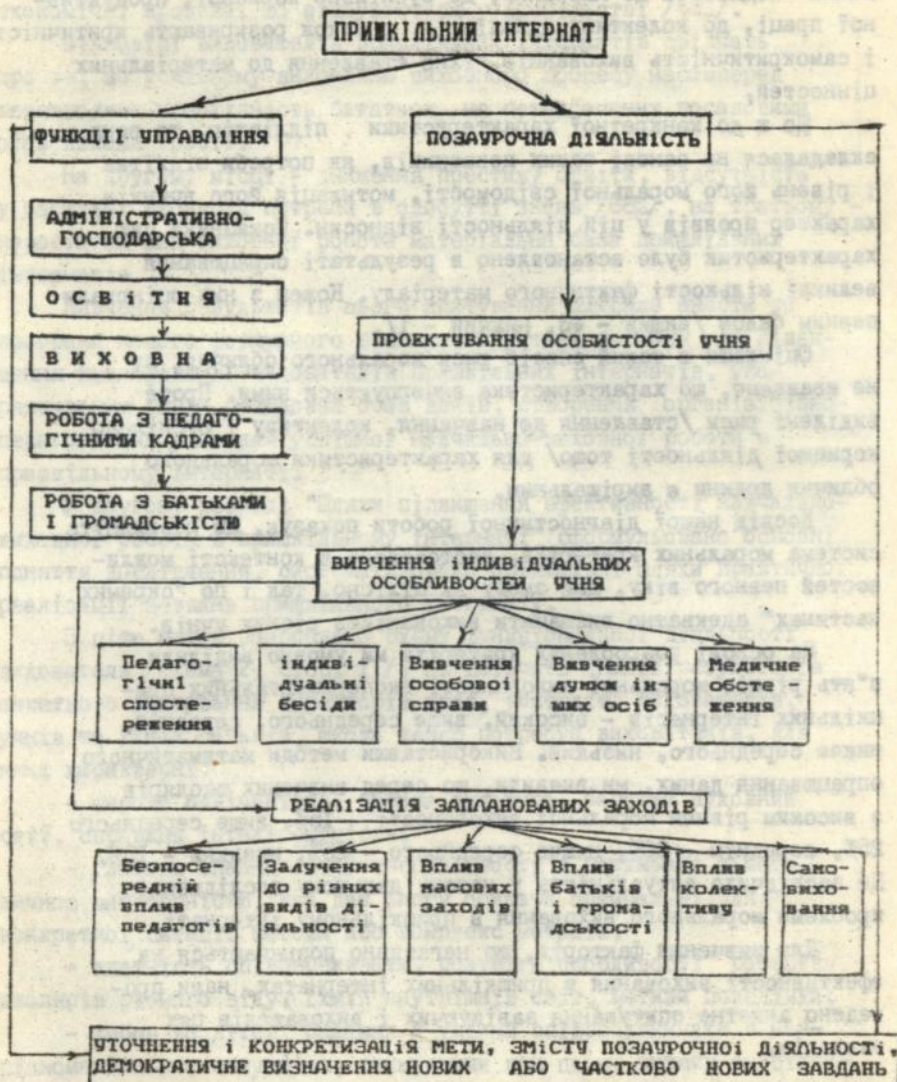
Пришкільні інтернати 60-х років уже істотно відрізнялися від тих "притулків" і "ночліжок", які існували в 20-х і 30-х роках. Вони здобули юридичні права, як своєрідні виховні заклади, покликані забезпечити здобуття загальної обов'язкової освіти. Навчально-виховна робота пришкільного інтернату проводиться в своєрідних умовах. Колектив дітей інтернату складається із різновікових груп і характеризується нестабільним складом учнів.

Пришкільний інтернат, розвиваючись і вдосконалюючись разом з удосконаленням усієї системи народної освіти, перетворились у сучасні заклади, які разом із школою та батьківською громадськістю успішно готують своїх вихованців до життя, до праці в сфері матеріального виробництва, виховують громадян суверенної держави.

Отже, пришкільні інтернати як тип навчально-виховних закладів мають певну специфіку, помітно відрізняються від інших виховних закладів. Нами розроблено орієнтовну модель діяльності пришкільного інтернату /схема I/.

Схема 1

Орієнтовна модель діяльності пришкольного інтернату

Для свого дослідження ми обрали такі сторони особистості, які найбільш повною мірою підлягають спостереженню, вимірюванню і фіксації. Ми маємо на увазі якості, які характеризують ставлення підлітків до навчання, до суспільно корисної, продуктивної праці, до колективу однолітків, а також розкривають критичність і самокритичність вихованців, їхнє ставлення до матеріальних цінностей.

Що ж до конкретної характеристики підлітків, то вона складалася на основі таких показників, як потреби підлітка і рівень його моральної свідомості, мотивація його вчинків, характер проявів у цій діяльності відносин. Показники цих характеристик було встановлено в результаті опрацювання великої кількості фактичного матеріалу. Кожен з них оцінювали певним балом /вищий - +3, нижчий - I/.

Оцінивши в такий спосіб риси морального обличчя, ми не вважаємо, що характеристика вичерпується ними. Проте виділені риси /ставлення до навчання, колективу і суспільно корисної діяльності тощо/ для характеристики морального обличчя людини є вирішальним.

Досвід нашої діагностичної роботи показує, що розглянута система моральних критеріїв, застосована в контексті можливостей певного віку, дає змогу як цілісно, так і по "окремих частинах" адекватно визначати вихованість різних учнів.

На основі розроблених критеріїв ми умовно виділили п'ять рівнів моральної вихованості експериментальних пришкольніх інтернатів - високий, вище середнього, середній, нижче середнього, низький. Використавши методи математичного опрацювання даних, ми виявили, що серед вивчених школярів з високим рівнем моральної вихованості - 15%, вище середнього - 25%, середнім - 20%, нижче середнього - 25%, низьким - 15%. Це засвідчило актуальність у нашому дальшому дослідженні проблеми морального виховання в пришкольньому інтернаті.

Для вивчення факторів, що негативно позначаються на ефективності виховання в пришкольніх інтернатах, нами проведено анкетне опитування завідуючих і вихователів цих закладів.

Аналіз результатів анкетування показав деяку розбіжність в оцінці респондентами значення негативних факторів. Так, 63% опитаних завідуючих пришкільними інтернатами на перше місце ставлять низьку кваліфікацію вихователів, на друге - відсутність необхідної матеріальної бази /62%/, на третє - дестабілізуючі економічні процеси, що відбуваються у суспільстві /46%/.

Відповіді вихователів пришкільних інтернатів свідчать про те, що успішному виконанню виховного процесу насамперед перешкоджає необхідність багатьох не передбачених посадовими обов'язками робіт.

На другому місці - зниження престижу освіти, відсутність у багатьох школярів потреби в здобутті знань /66%/, на третьому - недостатня для виховної роботи матеріальна база пришкільних інтернатів.

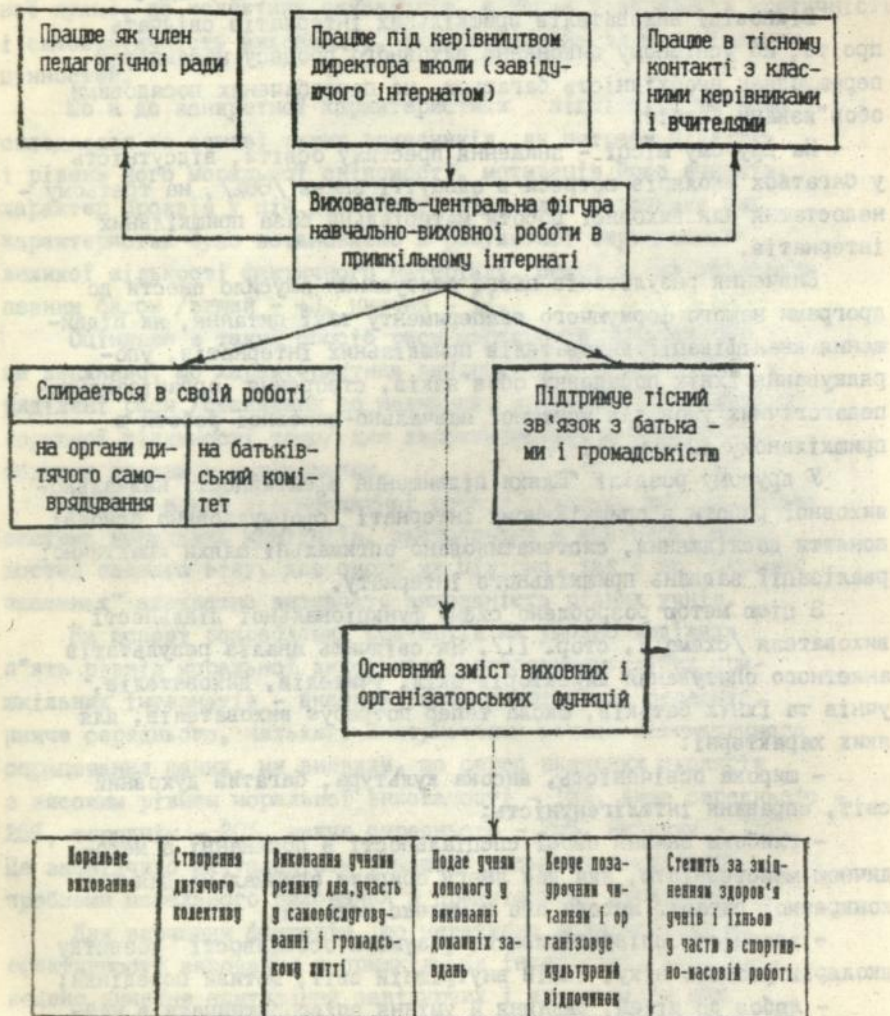
Вивчення результатів цього опитування змусило внести до програми нашого формуючого експерименту такі питання, як підвищення кваліфікації вихователів пришкільних інтернатів, упорядкування їхніх посадових обов'язків, створення організаційно-педагогічних умов для успішної навчально-виховної роботи в пришкільному інтернаті.

У другому розділі "Шляхи підвищення ефективності навчально-виховної роботи в пришкільному інтернаті" сформульовано основні поняття дослідження, систематизовано оптимальні шляхи практичної реалізації завдань пришкільного інтернату.

З цієї метою розроблено схему функціональної діяльності вихователя /схема 2, стор. II/. Як свідчить аналіз результатів анкетного опитування директорів шкіл, учителів, вихователів, учнів та їхніх батьків, школа тепер потребує вихователів, для яких характерні:

- широка освіченість, висока культура, багатий духовний світ, справжня інтелігентність;
- глибоке знання своєї спеціальності в поєднанні з методичною майстерністю, яка дає змогу обирати оптимальні для конкретної ситуації методи або комплекс методів;
- здатність співпереживати, розуміти особливості розвитку школярів різного віку, їхній внутрішній світ, мотиви поведінки;
- любов до дітей, бажання й уміння співробітничати в найрізноманітніших ситуаціях, стимулюючи при цьому дитячу ініціативу, творчість, самоврядування;

Схема діяльності вихователя
пришкільного інтернату

- наукове діалектичне мислення, яке забезпечує відчуття нового і сприяє розвитку здібностей, виходячи за межі традиційних підходів, розвивати творчі сили, формувати учителя-вихователя, як дослідника, який відшукує шлях оновлення навчально-виховної роботи;

- готовність до постійної самоосвіти, поповнення своїх знань у різних галузях науки, культури.

Успішне виконання вихователем своїх посадових обов'язків вимагає від нього, крім зазначених кваліфікаційних характеристик, знань основ законодавства про освіту, теорії управління, основ наукової організації педагогічної праці, соціальної психології, теорії і методики роботи дитячих самодіяльних організацій; правил і норм охорони праці, техніки безпеки і протипожежного захисту.

З врахуванням сучасних вимог до школи, конкретних потреб, труднощів вихователів ми розробили орієнтовний план їхнього навчання, який опробовано в обласних інститутах удосконалення вчителів, експериментальних пришкольних інтернатах.

У Кіровоградській, Полтавській, Черкаській, Київській областях вихователі багатьох інтернатів при школах ведуть так званий особовий листок, де записують особливості і характер учня, його успішність, дисципліну, ставлення до суспільно корисної праці і т.д., який дає досить повне уявлення про учня.

Аналіз роботи педагогічних колективів підтвердив, що конкретність і дієвість педагогічних характеристик учнів здебільшого залежать від добору матеріалу про окремих учнів у процесі їхнього навчання і виховання.

Ці педагогічні рекомендації виконуються, починаючи з перших днів перебування дітей у школі. Класні керівники, вихователі, учителі заповнюють "картку учня". Вона допомагає організувати систему спостережень за поведінкою, навчанням школяра, бачити динаміку розвитку особистості, якостей від першого класу і до завершення навчання.

Такий підхід до індивідуалізації дав змогу педагогічним колективам прийти до висновку, що навчально-виховну діяльність учнів треба розглядати виходячи із таких позицій: розумові і практичні дії під безпосереднім педагогічним впливом, виконання яких забезпечить засвоєння наукових знань, способів дії, особистий розвиток, форма активного ставлення учнів до навчальних

предметів і явищ, форма включення учнів до системи суспільних відносин і колективної діяльності, у процесі якої формуються різноманітні соціальні якості особистості.

Враховуючи важливу роль пізнання дитини ми розробили і апробували спецпрограму вивчення учня протягом року /схема 3, стор. 14/.

Вивчення особливостей змісту і структури виховного впливу особистості вихователя на підлітка в процесі спілкування показав, що для підлітка домінуюче значення мають такі якості особи вихователя, які відображають його комунікативне уміння.

Результати проведених досліджень дали змогу розробити структурну модель процесу міжособистісного спілкування вихователя з учнями, яку зображено на схемі 4, стор. 15.

Значне місце в роботі вихователя пришкольного інтернату займає організація навчальної роботи, забезпечення позитивного взаємозв'язку уроку і позаурочної навчальної діяльності учнів.

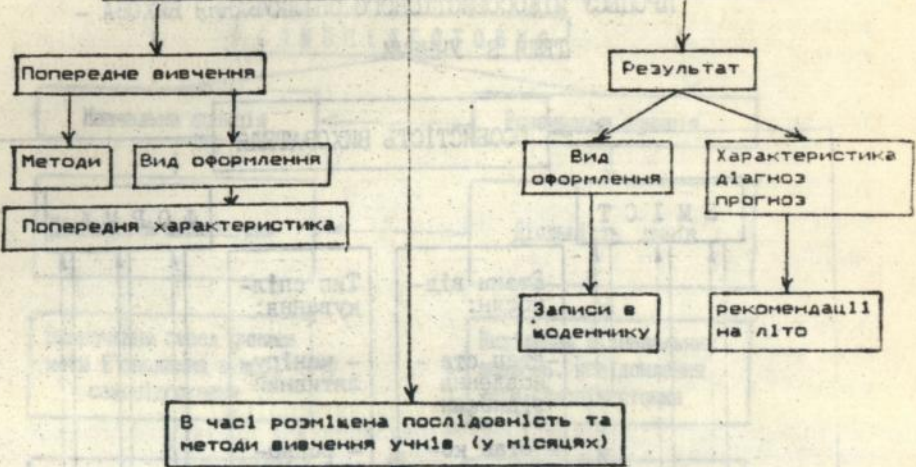
Ефективним засобом поглиблення знань, формування навчальних навичок покликана стати самопідготовка. Визначаючи в процесі формулального експерименту завдання підвищення ефективності самопідготовки, ми спиралися на рекомендації Б.С. Кобзаря, І.М. Чередова, Г.К. Настасьєва, В.А. Мартиненко, Е.Г. Костяшкіна про те, що в процесі проведення її слід здійснювати диференційований підхід до учнів залежно від рівня їхньої навченості і працездатності.

Виділивши умовно три рівні - високий, середній і низький, проводячи діагностику серед учнів, вихователі експериментальних пришкольних інтернатів змогли здійснити диференційований підхід до вихованців у процесі навчальної роботи.

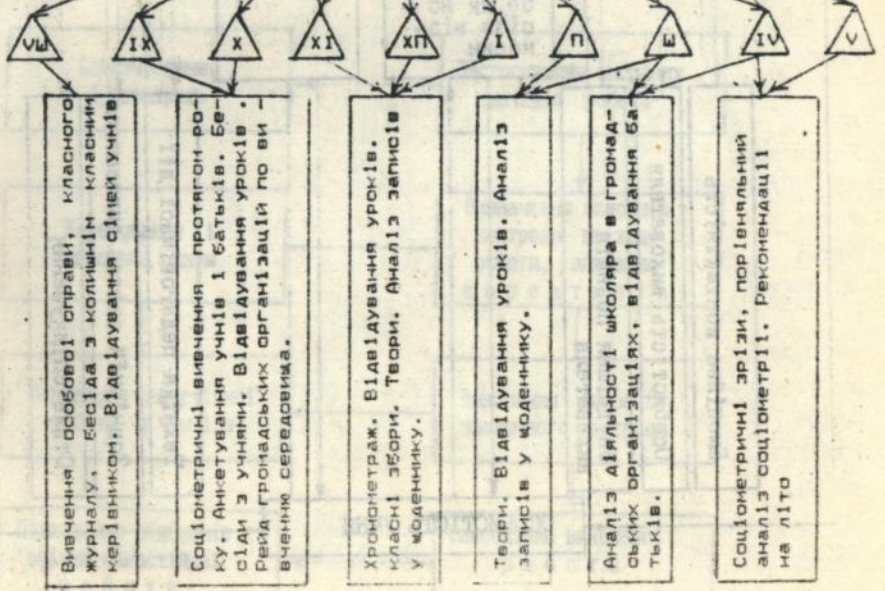
Схематично структуру діяльності вихователя пришкольного інтернату і учнів у ході самопідготовки зображено на схемі 5, стор. 16.

Особливу увагу вихователів пришкольних інтернатів було звернуто на зміст, форми і методи виховної роботи з відродження в учнівських колективах народних традицій, звичаїв, глибокого вивчення історії рідного краю. Цьому сприяє і участь школярів у русі учнівської молоді України "Моя земля - земля моїх батьків", в колі яких проводилися уроки історії, "Уроки пам'яті", "Уроки матері - України". На них школярі засвоювали історію рідного краю, свого народу.

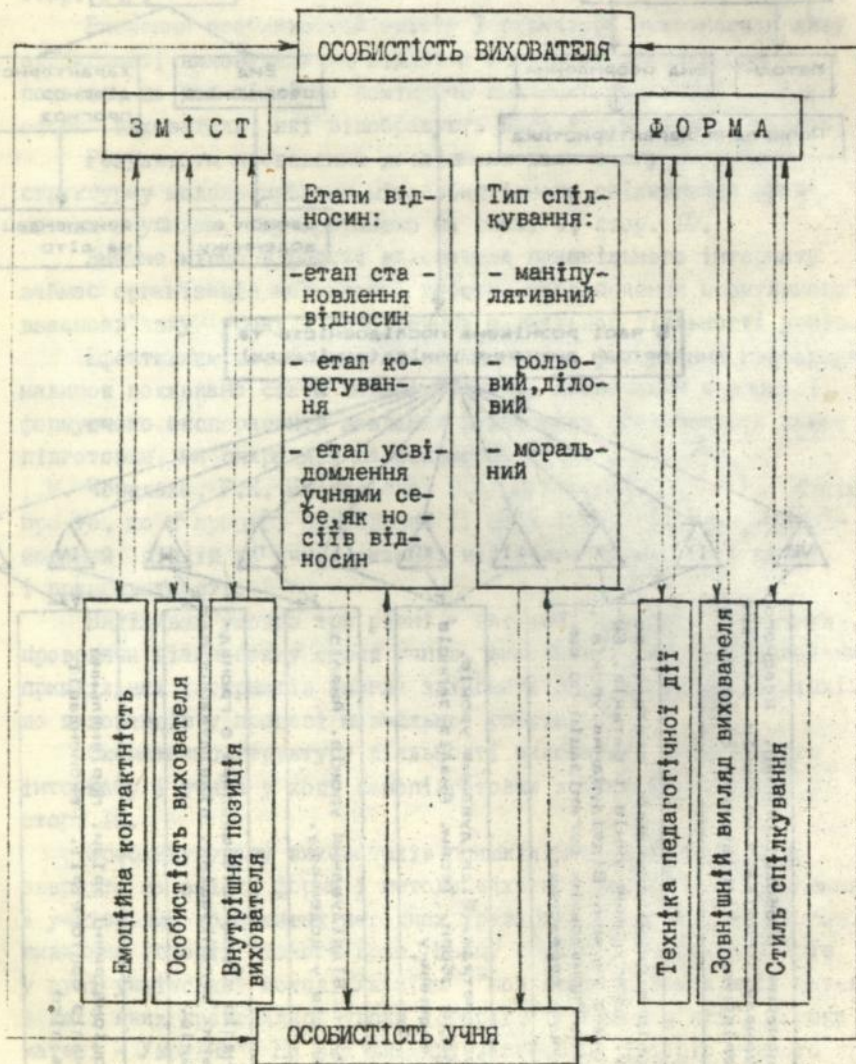
СИСТЕМА ВИВЧЕННЯ УЧНІВ НА ПРОТЯЗІ НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

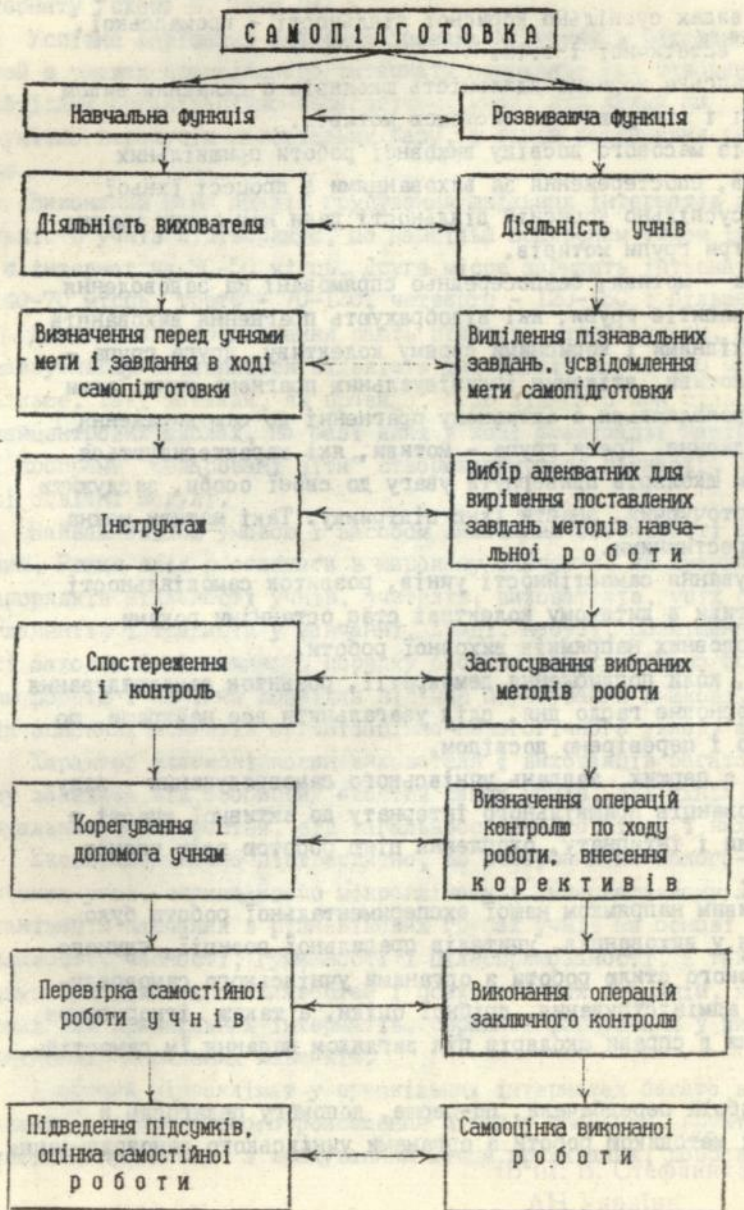
В часі розніжена послідовність та методи вивчення учнів (у місяцях)

СТРУКТУРНА МОДЕЛЬ РОЗГОРНУТОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ
ПРОЦЕСУ МІЖОСОБИСТІСНОГО СПІЛКУВАННЯ ВИХОВА -
ТЕЛЯ З УЧНЯМИ.

Структура діяльності вихователя прищипального інтернату і учнів у ході самопідготовки

Значну увагу в ході нашої експериментальної роботи було приділено залученню вихованців пришкільних інтернатів до участі в різних видах суспільно корисної діяльності - громадської, трудової, естетичної і т.ін.

Громадсько корисна діяльність школярів є складним вином діяльності і стимулюється системою мотивів.

Аналіз масового досвіду виховної роботи пришкільних інтернатів, спостереження за вихованцями в процесі їхньої участі в суспільно корисній діяльності дали нам змогу умовно виділити три групи мотивів.

Перша - мотиви, безпосередньо спрямовані на задоволення потреб і запитів групи, які відображують прагнення вихованців бути необхідними і корисними своєму колективу. Друга група - особисті мотиви, втілення індивідуальних прагнень учня, вони нерідко проявляються в активному прагненні до самовираження і самоутвердження. Третя група - мотиви, які характеризуються прагненням школярів повернути увагу до своєї особи, заслужити визнання оточуючих, знайти їхню підтримку. Такі мотиви можна назвати престижними.

Формування самостійності учнів, розвиток самодіяльності та ініціативи в дитячому колективі стає останніми роками одним з головних напрямків виховної роботи.

Нині, коли поглиблення демократії, розвиток самоврядування народу - основне гасло дня, слід узагальнити все найкраще, що накопичено і перевірено досвідом.

Одне з перших завдань учнівського самоврядування - залучення вихованців пришкільного інтернату до активної участі в житті школи і інтернату, охоплення цієї роботою всіх членів колективу.

Важливим напрямком нашої експериментальної роботи було формування у вихованців, учителів правильної позиції, єдиного і послідовного стилю роботи з органами учнівського самоврядування без адміністрування, дрібної опіки, а також ігнорування, невтручання в справи школярів під виглядом надання їм самостійності.

Ця робота передбачала, по-перше, допомогу педагогам в оволодінні методикою роботи з органами учнівського самоврядування,

по-друге, в забезпеченні змісту, форм і методів учнівського самоврядування, в підвищенні його ролі і авторитету в житті інтернату /схема 6, стор.19/.

Успішне вирішення складних завдань навчання і виховання дітей в умовах пришкольного інтернату неможливе без створення необхідних організаційно-педагогічних умов, під якими ми розуміємо передусім матеріальну базу, а також дотримання режимних умов.

Виконаний нами аналіз групування шкільних інтернатів за кількістю учнів підтверджує, що найбільш поширеним типом інтернату є інтернат на 30-50 місць. Друге місце займають інтернати на 40-70 місць, третє - 70-120, четверте - 120-160 і більше.

Дані нашого дослідження дають підставу стверджувати, що в майбутньому збільшиться кількість інтернатів на 70-120 місць і більше. Такі заклади, як правило, буде відкрито при сільських і райцентрових школах, на базі яких у ході реалізації національної програми "Обдаровані діти" створюватимуться гімназії, ліцеї, інші освітні модулі.

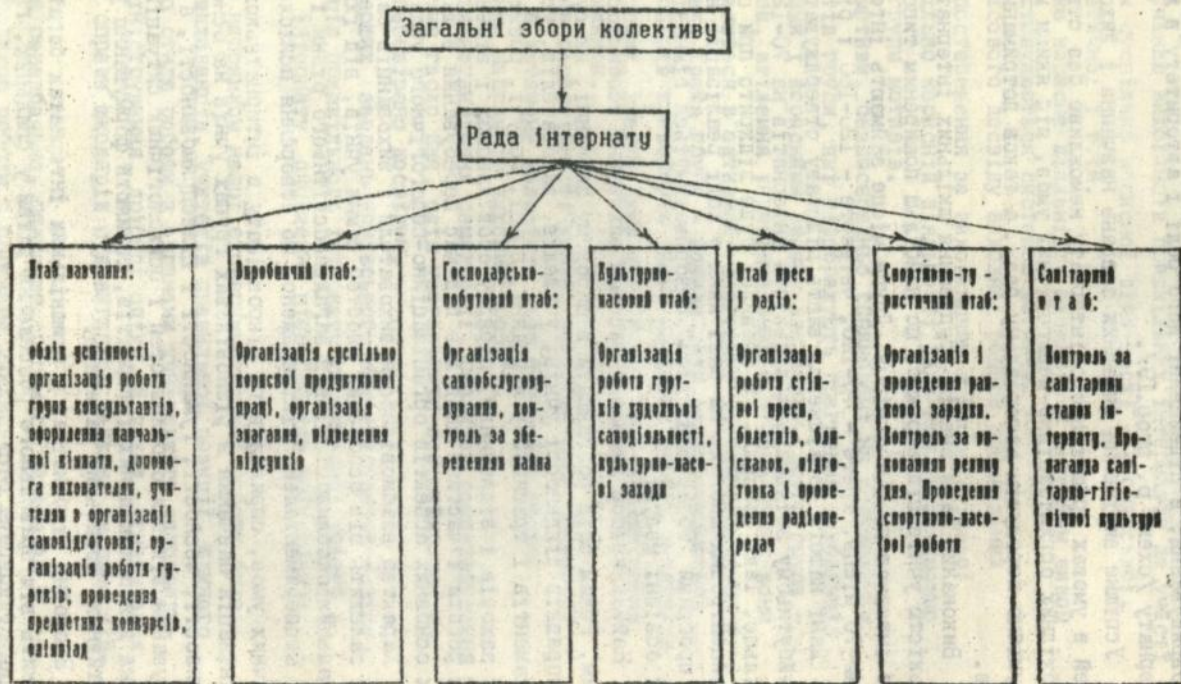
Найважливішою умовою і засобом виховання особистості є режим. Режим слід розглядати в широкому значенні, як сукупність розпорядків діяльності учнів, учителів, вихователів, усіх служб, регламентів і традицій у навчанні, праці, побуті, розміщення в часі заходів і відпочинку, порядку обов'язкових і вільно обраних форм роботи і частини дозвілля під час перебування в школі, тобто всіх основних аспектів організаційно-педагогічного укладу школи.

Характер взаємовідносин вихователя і вихованців багато в чому залежить від особистих якостей самих учнів, від їхніх індивідуальних особливостей, від загальноосвітнього рівня і вихованості.

Експериментально підтверджено, що створення психолого-педагогічних умов, сприятливого мікроклімату в інтернатському закладі, організація навчання в різновікових групах учнів на основі доброзичливості, чесності, гуманності і цілеспрямованості, а також врахування вікових особливостей і психологічних ситуацій, характерних для пришкольних інтернатів, сприяють формуванню у вихованців позитивних моральних навичків.

Здоровий мікроклімат у пришкольних інтернатах багато в чому залежить від правильного розселення дітей у спальнях, ґрунтується на певних принципах з врахуванням місця проживання, добровільності,

Структура органів учнівського самоврядування
пришкільного Інтернату

рівня родинних зв'язків, взаємних інтересів і симпатії.

На мікрокліматі в інтернаті і на вихованні педагогічно занедбаних дітей позначається вплив дисциплінованих вихованців, які часто виступають як авторитетні лідери.

Важливою умовою, що забезпечує ефективність навчально-виховного процесу є матеріальна база пришкольного інтернату. Найбільшої ефективності у вирішенні поставлених завдань досягли інтернати, в яких було створено необхідні компоненти матеріальної бази побуту і дотримано всіх вимог, що їх ставлять до ідеальної моделі даного типу виховного дитячого закладу.

Провівши дослідно-експериментальну роботу із створення матеріальної бази в окремих пришкольних інтернатах, ми дійшли висновку про необхідність проектувати типові приміщення пришкольних інтернатів, які б відповідали вимогам, що їх ставлять до ідеальної моделі цього типу дитячого виховного закладу.

Відкриття пришкольних інтернатів на сьогодні чи не єдиний і останній шанс створити однакові для всіх дітей умови для здобуття рівноцінної освіти як в умовах міста, так і села. За даними нашого дослідження в майбутньому зросте кількість інтернатів на 70-120 місць і більше.

Такі заклади, як правило, буде відкрито при сільських і райцентрових школах, на базі яких у ході реалізації програми "Обдаровані діти" відкриватимуть гімназії, ліцеї, інші освітні модулі.

П і д с у м к и.

У висновках дисертації показано результати теоретичного аналізу і дослідно-експериментальної роботи.

Результати дослідно-експериментальної роботи підтвердили, що пришкольні інтернати за своєю специфікою, призначенням і функціям відіграють важливу роль у забезпеченні всеобучу, в підготовці школярів до життя і праці, у формуванні гармонійно розвиненої особи.

Основні педагогічні умови діяльності пришкольних інтернатів - реалізація у процесі життєдіяльності вихованців їх суспільно необхідного змісту, поглиблення та розширення позитивного досвіду вихованців у процесі їхньої взаємодії з учителями, вихователями, постійна організація позаурочної виховної роботи.

Аналіз проведеного дослідно-експериментального дослідження підтвердив, що громадсько необхідний зміст життєдіяльності вихованців і процес їхніх взаємодій з учителями, вихователями ефективно реалізується на основі моделі циклу поетапного процесу позаурочної діяльності, яка дає змогу:

- об'єднати працівників пришкольного інтернату у колектив однодумців, з характерними для нього єдиними метам, завданнями і принципами;
- взаємопов'язати і взаємозумовити діяльність усіх позаурочних об'єднань.

Розроблено критерії оцінювання рівня вихованості учня, які дають змогу одержувати дані, що характеризують рівень сформованості соціальної зрілості його особистості.

У педагогічному експерименті апробовано конкретні рекомендації щодо формування гармонійно розвиненої особистості, зокрема

- активно залучати вихованців пришкольних інтернатів до реалізації учнівського самоврядування, яке є ефективним засобом формування соціальної позиції учня, а на її основі і соціальної зрілості;

- впроваджувати у діяльність пришкольних інтернатів ідею цілеспрямованої системи формування в учнів усіх класів здатності до самостійного оволодіння питаннями підвищення своєї успішності, на основі здобутого досвіду в навчально-виховній діяльності;

- організувати самопідготовку у пришкольному інтернаті так, щоб вона сприяла цілеспрямованому формуванню соціальної зрілості як складової частини навчально-виховного процесу. За такої умови індивідуальне навчання, самоосвіта, спеціальні предметні гуртки спрямовані на зростання рівня соціальної зрілості вихованця.

Розроблено й апробовано орієнтовні функції діяльності вихователя пришкольного інтернату.

Вперше в практиці роботи пришкольних інтернатів розроблено й апробовано модель їхньої діяльності.

Розроблено й апробовано понад 12 варіантів режиму. Кожен варіант режиму при аналізі його з позицій постановки і досягнення мети ми віднесли до одного з трьох основних видів режиму: вузькоцільовий /одноцільовий/, багатоцільовий і програмно-цільовий.

Слід відмітити, що розглянуті в дисертації питання не вичерпують усієї багатогранності широкої проблеми, яка потребує додаткового розроблення. Зокрема потребує дальшого дослідження проблеми міжвікових відносин у пришкільному інтернаті, проблема взаємодії самоврядування і педагогічного керівництва та інші.

Основні положення дисертації відображено в таких публікаціях автора:

- Формирование всесторонне развитой личности учащегося в системе внеурочной работы школы-интерната. Метод. рекомендации. - К.: 1990. - 12 с.

- Позаурочна виховна робота в школах-інтернатах.

ІБ др. арк. /у співавторстві/.

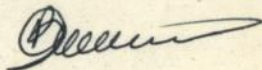
- Обретение надежды. - К.: 1991. - 268 с. /у співавторстві/.

- Вклад Б. Грінченка у виховну роботу школи. КМІУУ, Київ, 1993. Тези.

- Будем милосердны. Кировоград, 1993. - 93 с. /у співавторстві/.

- Пришкільний інтернат і обдаровані діти. Кировоград, 1993. - 8 с.

Крім зазначених праць, автор опублікував ряд статей у газетах "Освіта", "Кіровоградська правда" та інших.

..... Підпис до друку 17.09.93р. Зам. 853 тир. 100
..... м. Кіровоград

463585

AB 28.254

AB 28.254